

Kitabı yazmaya başladım. Adı geçicidir, böyle olmayacak ne olacağı konusunda henüz karar vermedim. Kitabın giriş bölümünde de yazım sürecinde mutlaka bazı değişiklikler yapılacaktır. Ancak yüzde 80 oranında aynı kalacağını söyleyebilirim.

GİRİŐ

Neden “dönüő” değil de “geçiş”? Bunun nedeni reel sosyalizmin içinden doğduğu topluma dönmemesi, başka bir topluma geçiş yapmasıdır.

Çarlık Rusya’sında sosyalizm kapitalizmden değil yarı feodal toplumdan doğdu. Çarlık –Lenin’in belirlemesiyle- “feodal emperyalist bir devlet”ti.

Bulgaristan, Romanya, Macaristan gibi toplumlara gelince, sosyalist iktidar döneminden önce bunlar az gelişmiş de olsa kapitalist toplumlardı. Mesela Bulgaristan küçük köylü ülkesiydi, yarı feodal değildi. Bu ülkelerin 45 yıllık sosyalizmden sonra geçtikleri kapitalizm, önceki kapitalizmden farklıdır. Bu, sosyalizm sonrası kapitalizmdir ve sosyalizm öncesi kapitalizmden farklıdır. “Sonuçta ikisi de kapitalizmdir” belirlemesi sürecin anlaşılmasını zorlaştıracak bir genellemedir. ABD ve Almanya güçlü kapitalist ülkelerdir ama işleyiş, ikincisinde sıkça başvurulan devlet müdahalesi nedeniyle farklıdır. İki de kapitalist ülkelerdir ama bu genellemeden hareketle aralarındaki önemli farklılıkları anlayamazsınız.

Rusya’da Kapitalizmin Gelişmesi yeniden yazılabilir ve yenisi Lenin’in aynı adlı kitabından

oldukça farklı olacaktır. İlkinde yarı feodal bir ülkenin birkaç sanayi merkezinde arlık'a yaslanarak büyüyen burjuvazi varken, ikincisinde komünist partisinden çıkan ve devleti soyarak kısa sürede zenginleşen, doğrudan tekelciliğe yükselen burjuvazi ve kapitalizm incelenmek zorundadır.

Yukardan aşağıya gelişen Prusya tipi kapitalizmle (burada devlet burjuvaziyi aktif olarak destekler), aşağıdan yukarıya gelişen Fransa tipi kapitalizmin (devlet desteği bulunmakla birlikte burjuvazinin i dinamiğiyle gelişmesi güçlüdür) yanı sıra sosyalizm sonrası kapitalizm de vardır. Sosyalizm sonrasındaki kapitalizmde 1950-1970'li yıllarda yeni sömürge ülkelerde dışa bağımlı gelişen kapitalizmden farklı olarak i faktör belirleyicidir.

Türkiye'de 1950'li yıllarda ABD kredileriyle tarıma çok miktarda traktörün girmesi yarı feodal yapının çözülmesini ve tarımda kapitalizmin gelişmesini hızlandırmıştı. Reel sosyalizmin "yolun sonu"na gelmesinde emperyalist ülkelerle girilen üretici glerin geliştirilmesi yarışını kazanamayacağının ve üçüncü sanayi devrimine yetişemeyeceğinin belli olması belirleyici olmakla birlikte, burjuvazinin komünist partilerinden çıkmasında ülkedeki yapı ile sosyalizmin tarihi belirleyici olmuştur.

Kitabın amacı Bulgaristan ve Romanya örneklerinde (kaynak çokluğu nedeniyle esas alınan ilki olacaktır) burjuvazinin komünist partilerinden doğuğu incelemektir. Sosyalizm sonrası kapitalizmin burjuvaları genellikle daha önce partinin önemli kademelerinde bulunan komnistlerdir. Kapitalizm karşısında kaybedileceği belli olunca yeni düzende yerlerini garantiye almaya yönelerek saf değiştirdiler. Komünistlerin kitle halinde saf değiştirmesi ilk kez olmuyor. Birinci Dünya Savaşı başlarken sosyal demokratların büyük çoğunluğu (o yıllarda komünistler kendilerine sosyal demokrat derdi) lkelerinin burjuvazilerini desteklemişti. Bu partilerin en büyüğü olan Almanya SPD'sinin teorisyeni ve dünya çapında otorite sayılan Karl Kautsky, Almanya burjuvazisinin –diğer ülkelerin burjuvazileri gibi- dünyanın yeniden paylaşımı için girdiği bu savaşı, arlık Rusya'sı da rakiplerinden birisi olduğu için "ilerici" olarak değerlendirebilmişti. Marx-Engels'in saptamasına göre Avrupa'da gericiliğin kalesi Rusya idi.

Sosyal demokrat partiler savaşta burjuvazilerine destek olurlarken kendilerini marksist olarak görüyorlardı.

Sosyalizm sonrası kapitalizmde ise eski komünistlerden oluşan burjuvazi için kopuş daha derindi; kendilerini marksist ya da komünist olarak görmüyorlardı.

Komünist partisi ve yan örgütlerinde yıllarca çalışmış bu insanların başlangıçtan beri burjuvaziye yönelimli oldukları söylenemez. Ülkelerindeki sosyalizmin gelişme süreci içinde, özellikle 1980 sonrasında, marksizme ve komünizm hedefine olan inançları kademeli olarak çökecekti.

1950'li ve 1960'lı yıllarda reel sosyalizm önemli başarılar da kazanmıştı. Küçük köylü ülkeleri sanayi ülkelerine dönüşmüş, halkın eğitim düzeyi yükselmişti. Başarı sürecinin içinde de görülebilen başarısızlıklardaki birikme, emperyalist ülkelerin üçüncü sanayi devrimine (bilgisayarlaşma) geçmeye başlamasıyla birlikte iyice görünür duruma geldi. Bulgar halkının bir değerlendirmesine göre sosyalizm yıkılmadı, gelişme imkanlarını bitirerek tükendi. Kötü bir sistem değildi, Bulgaristan'a çok şey verdi ama daha fazla yaşaması mümkün değildi.

Kitabın amacı özellikle Bulgaristan örneğinde bir ülkenin bu noktaya nasıl geldiğini incelemektir. Bu incelemede farklı bir yöntem kullanılacaktır.

Sosyalist ülkelerin tarihinin incelenmesinde politik yöntem kullanılırdı. Politik Büro ve merkez komitesi eklenin geleceğine yönelik –diyelim yeni beş yıllık plan- karar alınır. Bu karar alınırken değişik organlardan gelen görüşler de dikkate alınır. Karar ilgili birimlere yukardan aşağıya iletilir ve hayata geçirilmeye çalışılır. Politik yöntemde temel olan bu sürecin incelenmesidir.

Bu kitapta kullanılacak politik-etnolojik yöntemde ise alınan kararların yanı sıra, bunların en altta nasıl ve ne oranda uygulanabildiği incelenir. Sosyalist ülkelerde halkın partinin kararlarında etkisinin fazla olmadığı, yukarda alınan kararın dayatıldığı sanılır. Halkın etkisi uygulamada kendini gösterir. Karar ya uygulanamaz ya da ilk içeriğinden farklı olarak hayata geçer.

Sosyalist ülkeler için “bürokratik merkeziyetçilik” ve “halkın kararlara yeterince katılmamasından” söz edilir. Bunun başlıca nedeni incelemede politik yöntemle sınırlı kalınmasıdır. Halkın aktif katılımı uygulamada ortaya çıkar ve belirleyici olur. Kararın uygulanmadığını gören parti merkezi bir süre sonra kararı değiştirmek zorunda kalacaktır.

Etnoloji, politik bilime göre tabanla daha yıkandan ilgilidir. Bu taban kolektifleştirmenin uygulandığı bir köy olabileceği gibi, ülkenin sanayileşmesinde önemli olan büyük bir fabrikanın

yapılması ve işletilmesi de olabilir. Planlama ve alınan kararlarla gerçekleşen arasında bazen önemli farklar oluşur. Bu farkı oluşturan ise işçisinden köylüsüne ve aydınına kadar halktır.

Sosyalist bir ülkenin tarihinin incelenmesinde bu yöntem temel önemdedir. Bu kapsamda sosyalist bir ülkede işçilerdeki yaygın disiplinsizlik de nedenleriyle birlikte incelenebilir. Üretimde düşük verimin önemli nedenlerinden birisi budur.

Bu bölümün sonunda “neden Bulgaristan” sorusu sorulabilir. İki önemli nedeni bulunuyor.

Birincisi; konuyu önceden bilmemdir. 2005’te Frankfurt’taki Goethe Üniversitesi Politik Bilim Bölümü’nü bitirdiğimde bitirme tezimin konusu “Bulgaristan’da Sosyalizmden Kapitalizme Geçiş” idi. Tez daha sonra Almanca kitap olarak da basıldı: Politischer Kapitalismus als Begriff der Transformationsforschung-Beispiel Bulgarien. (Dönüşüm Araştırmasının Kavramı Olarak Politik Kapitalizm: Bulgaristan Örneği). Burada ilk okuyuşta garip gelebilecek “politik kapitalizm” kavramı sürecin özünü ifade etmektedir. Sosyalizm sonrasındaki kapitalizmde burjuvazi, klasik örneklerde olduğu gibi önce ekonomik olarak güçlenip daha sonra iktidarı ele geçirmemiş; önce iktidardaki bir güç olarak politik yapıyı dönüştürmüş, ardından hızla zenginleşmiştir.

Ardından geçen 15 yılda Bulgaristan’da sosyalist toplum ve sonrasıyla ilgili –özellikle Almanca-yeni kitaplar yayınlandı. Bu ülkede yeni insanı oluşturma çabasını başarı ve başarısızlıklarıyla inceleyen 768 sayfalık bir kitaptan özellikle yararlandım.

Konuyu bilmenin yanı sıra bilgiyi güncelleyen kaynaklar da vardı.

İkincisi; SSCB ile Doğu ve Orta Avrupa’daki sosyalist ülkelerin gelişme ve çözülme özellikleri tümüyle aynı olmasa da birbirinden çok farklı değildir. Dolayısıyla incelemenin sonuçları genelleştirilebilir. Ek olarak Bulgaristan gibi küçük bir ülkede kişilerin önce komünist partisinde daha sonra kapitalist şirketlerde izini sürmek, Rusya Federasyonu gibi büyük bir ülkeye göre daha kolaydır.

